

Elna Munchs tale om ligeløn for mandlige og kvindelige tjenestemænd

Taler

Elna Elisabeth Munch
Medlem af Folketinget for Det
Radikale Venstre

Dato

28. juli 1919

Sted

Folketinget

Omstændigheder

Opr. trykt i Rigsdagstidende 1918-1919 Forhandlingerne (Folketinget) s. 6481-6487.

Talen fandt sted ved behandling af Forslag til Lov om Statens Tjenestemænd.

Lønningskommissionens Betænkning og det foreliggende Lovforslag har ikke mindst blandt Kvinderne været ventet med stor Interesse, og denne Interesse har strakt sig udover de Grupper af Kvinder, for hvilke Sagen har personlig økonomisk Betydning. Alle de Kvinder, der har ønsket Gennemførelsen af Kravet om Kvindernes Ligeberettigelse med Mændene, har været i høj Grad interesserede i, om Lønningskommissionen og derefter Regeringen og Rigsdagen nu vilde knæsatte dette Princip ved Ordningen af Lønforholdene for Statens Tjenestemænd. Kommissionen og Regeringen har nu gjort det, og efter det Lovforslag, som nu foreligger, er Lønnen bestemt efter Stillingens Karakter og ikke efter, om det er Mænd eller Kvinder, der er Stillingens Indehaver. Det er naturligt, at vi fra Kvindernes Side bringer Kommissionen og Regeringen vor Tak for denne Holdning. Man har resolut sat sig udover tilvante Forestillinger og hargennemført den retfærdige Grundsætning, at Lønnen er ens for samme Arbejde, enten det udføres af Mænd eller af Kvinder.

I Betænkningen ses det, at Spørgsmaalet har været Genstand for nogen Diskussion. Et Flertal paa 15 Medlemmer har sluttet sig til Princippet, medens kun 6 har taget Afstand derfra, og de er endda nøjedes med kun at udtale deres Betænkelse derved og har ikke stillet noget Forslag som Udtryk for denne. Jeg haaber da, at der heller ikke her i Rigsdagen vil fremkomme saadanne Forslag, men at Rigsdagen vil opfylde de Forventninger, som Kommissionen og Regeringen har skabt. Her i Tinget er der fra foregaaende ærede Talere fremsat nogle Betragtninger over dette Spørgsmaal. Den ærede Ordfører for Venstre, det ærede Medlem fra Ruds-Vedby (Søren Svendsen), fremsatte nogle

Betæneligheder, som jeg ikke deler, og som jeg ikke forstaar. Langt bedre forstaar jeg den Betænelighed, som blev fremsat af den ærede Ordfører for Socialdemokraterne (Valdemar Olsen) – den ærede Ordfører for de Konservative (Abrahamsen) udtalte sig noget i samme Retning —, nemlig at det kunde tænkes, at de, det til syvende og sidst kom til at gaa ud over, var Kvinderne. Det er i Virkeligheden den eneste Risiko, der er ved Indførelsen af lige Løn. Det har stadig forbavset mig meget, at det var Mænd, der rejste Indvendinger mod dette Princip, og det er for Resten ogsaa betegnende, at Indvendingerne fra Mændenes Side altid gjaldt de faste Stillinger. De gælder ikke i fri Konkurrence, thi ve Kvinderne, hvis de i det frie Marked underbyder Mændene! Jeg tror, vi maa indrømme, der løbes en Risiko for Kvinderne ved, at der indføres lige Løn, i den Forstand, at de maaske paa visse Omraader kan blive trængt ud af Mændene; men dels betyder det saa meget for Kvindens hele Stilling, at man kommer bort fra den Ordning, der paa Forhaand stempler den dygtigste Kvindes Arbejde som ringere end den udueligste Mands, og dels tror jeg, at efterhaanden som Kvinderne faar samme. Uddannelse som Mændene, vil det nok vise sig, at de i det store og hele kan klare sig i Konkurrencen med Mændene. Der vil maaske være Virksomheder, hvor de staar tilbage for Mændene, men saa vil der til Gengæld være andre Virksomheder, hvor de gaar forud for Mændene, og til disse vil Kvinderne naturligvis fortrinsvis søge hen. Det vil da blive saaledes, at de dygtige Mænd og de dygtige Kvinder vil rykke frem til de vigtigste Stillinger, og de mindre dygtige Mænd og Kvinder vil blive tilbage i de lavere Stillinger. Om Kvinderne eller Mændene saa vil blive de fleste i de dygtiges Gruppe, faar jo Fremtiden vise.

Den ærede Ordfører for Venstre fremhævede, dels at Kvinderne ikke kunde udføre samme Arbejde som Mændene, dels at de havde større Sygelighed, og derfor var lige Løn for samme Arbejde ikke det samme som lige Løn for Mand og Kvinde. Overfor Betragtningen om Sygeligheden vil jeg sige, at det er jo muligt, at Statistikken i visse Tilfælde, viser en større Sygelighed for Kvinder end for Mænd, men har man undersøgt hvorfor? Mon det ikke hyppigt er, fordi Kvinderne netop som Følge af den lavere Løn sammen med deres Embedsgerning har maattet besørge et stort husligt Arbejde, medens Mændene helt har kunnet ofre sig for deres Embede? Naar en Forskolelærerinde f. Eks. har været lønnet med en 6-700 Kr. aarlig, saa har hun været nødt til at udføre et stort husligt Arbejde udenfor Skoletiden og har maattet leve saa tarveligt og nøjsomt, at det ikke vilde være noget Under, om hun blev overanstrengt og kom til at forsømme paa Grund af Sygdom. Men vil man nu endelig ved Lønnens

Fastsættelse tage Hensyn til Sygelighed, maa man dog gøre det ens for Mænd og Kvinder og f. Eks. indrette det saaledes, at man indrømmede for alles Vedkommende, baade Mænds og Kvinders, et vist Antal Sygedage, idet man for Overskridelse deraf maatte have Fradrag i Gagen. Ellers rammer man den Kvinde fuldkommen uretfærdigt, som muligvis aldrig har forsømt en Time, medens maaske den paastaaede større Sygelighedsprocent for hende og hendes Kolleger er fremkommet ved nogle enkeltes langvarige Forsømmelser.

Hvad selve Spørgsmaalet, hvorvidt Kvinderne kan udføre Arbejdet lige saa godt som Mænd eller ej, angaar, maa man ved Bedømmelsen af dette Forhold ikke glemme, at Kvinderne hidtil gennemgaaende har haft langt vanskeligere Uddannelsesvilkaar end Mændene. Og endelig: har man prøvet Kvinderne i de Stillinger, som det drejer sig om, de højere Stillinger? Man indrømmer, at Kvinderne er gode nok i de lavere Stillinger, men har man prøvet Kvinderne i Stillinger, som man mener, de ikke egner sig til at have, og har man erfaret, at deres Evner svigter? Det Mindretal i Kommissionen, paa hvis Vegne det ærede Medlem fra Ruds-Vedby (Søren Svendsen) talte, fremsatte nogle Bemærkninger om, at i de private Virksomheder lønnes Kvinderne lavere end Mændene, og saa bør Staten indrette sig paa tilsvarende Maade. Jeg ved ikke, hvor meget rigtigt der er i denne Betragtning, jeg skulde netop tro, at medens det vistnok tidligere var Tilfældet, at man i de private Virksomheder lønnede Kvinderne lavere end Mændene, er det vistnok saaledes nu, at Bevægelsen i de private Virksomheder med stor Fart gaar hen imod: Lige Løn for samme Arbejde, uden Hensyn til, om det udføres af Mænd eller Kvinder. Men jeg ser for øvrigt ikke, hvorfor Staten absolut paa dette Punkt skulde indrette sig efter private Virksomheders Lønordning. I andre Henseender, i Avancementsforhold, Anciennetetsforhold, Pensioneringsforhold o. s. v., er Statens Ordning jo vidt forskellig fra de private Virksomheders, bygger paa ganske afvigende Principper. Hvis man anerkender Princippet: Lige Løn uden Hensyn til Køn, maa man erkende, at det er rigtigt, at Staten giver Eksemplet, gaar i Spidsen og gennemfører Princippet.

Venstres Ordfører udtalte sin Bekymring for, at de højere Lønninger skulde lokke Kvinderne bort fra Hjemmene. Jeg ser ikke, der er nogen Grund til denne Bekymring. Det almindelige er ikke nu, at Kvinder, naar de er gifte, søger at komme ind i Statens Embeder, Lærerindestillinger eller anden Embedsgerning. Det kan heller ikke ventes, at gifte Kvinder pludselig vil gøre Forsøg derpaa, fordi Lønnen højnes noget; det er næsten altid som ugifte, at Kvinderne vælger de Stillinger, her er Tale om. Naar de har faaet Uddannelse dertil, naar de er

blevet Lærerinder eller har faaet anden Virksomhed i Statens Tjeneste, hænder det jo, at de gifter sig, men man kan dog ikke kræve, at de derfor skal opgive en Livsstilling, til hvilken de har uddannet sig, og som de omfatter med varm Interesse. Man kan dog ikke ansætte Lønnen med det Formaal at drage dem bort derfra, og da turde det være det bedste, netop for Hjemmenes Skyld, at lønne dem saa godt, at de er i Stand til at skaffe sig den fornødne Medhjælp.

Den ærede Ordfører for Venstre mente, at man skulde skaffe Mændene saa høj Løn, at Kvinderne ikke behøvede at gaa ud for at tjene noget udenfor Hjemmene. Men det store Antal af de Kvinder, der ved Arbejde drages bort fra Hjemmet, er ikke dem, her er Tale om. Det er Kvinder i Arbejderfamilierne, som er nødte til at tage Arbejde ude for at holde Hjemmet oppe. Det er ikke Kvinder, der søger ud for at opnaa svimlende Indtægter, men Kvinder, som drives ud paa Arbejde af den bitre Nød, og deres Mænd vil den ærede Ordfører dog vist ikke paatage sig at skaffe en saadan Løn, at Kvinderne kunde blive fri for at gaa ud paa Arbejde. Og tilbage bliver saa hele Problemet om de mange Enker, som skal forsørge en stor Børneflokk. Vil den ærede Ordfører for Venstre ogsaa skaffe dem saa rundelig Understøttelse, at de ikke behøver at gaa ud paa Arbejde?

Det samme Mindretal fremsætter en Bemærkning, der ogsaa har spillet en Rolle i Pressediskussionen, om, at den gifte Kvindes Stilling forringes, naar den ugifte Kvinde opnaar lige Løn med Manden. Denne Bemærkning er fuldkommen gaadefuld. Der vilde have været Mening i den, hvis Forholdet havde været det, at der havde været et vist samlet Beløb til Deling, men det har der aldeles ikke været Tale om. Hvis en gift Lærer f. Eks. faar 4 000 Kr., bliver dette Beløb ikke en Øre større, fordi en Lærerinde, hvad enten gift eller ugift, sættes ned til 3 000 Kr., og jeg forstaar ikke, hvad Glæde f. Eks. en Lærerhustru skulde have af at kunne sige: min Mand har ganske vist ikke opnaaet mere end 4 000 Kr., men vi har heldigvis faaet sat igennem, at Lærerinderne ikke faar mere end 3 000 Kr.

Betænkningen viser, at man under Forhandlingerne i Kommissionen i nogen Grad har sat Ordningen af Lønnen i Forbindelse med et andet Spørgsmaal, der ikke har noget at gøre med selve dette Principspørgsmaal, nemlig Spørgsmaalet om Forsørgertillæg. Dette er et Spørgsmaal for sig. Man kan indføre et Forsørgertillæg, uden at dette bryder Princippet: Lige Løn, naar blot Forsørgertillægget gives ens til Forsørgeren, uden Hensyn til om det er en Mand eller en Kvinde. Her er Kommissionen delt i forskellige Mindretal uden noget

Flertal. Det er vel tvivlsomt, om det i det hele har nogen stor Betydning at gaa til saadanne Tillæg, naar de dog ikke kan gøres større, end her er paatænkt. I selve Lovforslaget er der slet intet opført derom. Men hvad enten man vil tage den Tanke op eller ikke, haaber jeg, at man vil behandle den for sig uden at foretage en urigtig Sammenblanding med Spørgsmaalet om Mænds og Kvinders Løn. Dette Spørgsmaal maa løses for sig, og det kan kun løses ved, at vi nu gennemfører det Princip, der saa sikkert som noget i Løbet af kort Tid vil sejre: Samme Løn for samme Stilling, uden Hensyn til om den beklædes af en Mand eller en Kvinde. Det nytter jo ikke, at vi herhjemme lukker Øjnene for, at der ogsaa paa dette Omraade ved Krigen er begyndt en ny Tid, skabt en ganske anden Tænkemaade ude i Verden end tidligere. Naar man stiller sig tvivlende overfor, hvad Kvinderne magter, tror jeg, at man kan drage Lære af, hvad der er sket rundt omkring i de krigsførende Lande i disse Aar, hvor Kvinderne beundringsværdig Maade har taget den Gerning op, som Mændene forlod, da de skulde ud at slaas, hvor Kvinderne har paataget sig Arbejder, som hidtil var ansete for at være Mandens Arbejde, og hvor de paa den mest fyldestgørende Maade har udfyldt ledende og overordnede Stillinger, som man under almindelige Forhold aldrig vilde have drømt om at tildele Kvinder. At Kvinderne har udført alt dette Arbejde med Dygtighed og Energi, derom kan man vel ikke tvivle, naar man ser, at som Resultat deraf indfører man nu i Land efter Land, selv de Steder, der har været mest konservative paa dette Omraade, Kvindernes Ligestilling med Mændene. De Taler, der nylig er blevet holdt i det franske Deputeretkammer af Briand og Viviani, da de anbefalede at give Kvinderne Valgret, var ikke Taler af samme Art som den, Venstres Ordfører holdt her i Tinget forleden Dag. I begejstrede Ord skildrede disse Politikere Kvindernes enestaaende Indsats for deres Land og deres store Dygtighed, uden hvilken det ikke havde været muligt for Frankrig at staa den langvarige Krig igennem. Og et Tidens Tegn turde det vel ogsaa være, at i Fredstraktaten opstiller man i Afsnittet om Arbejde, der tænkes gældende for alle de Stater, som slutter sig til Folkenes Forbund, en Række almindelige Grundsætninger som særlig betydningsfulde, saasom Indførelsen af 48 Timers ugentligt Arbejde, Ophævelse af Børnearbejde o. s. fr., og blandt disse Grundsætninger er der den, at der ydes lige Løn for Arbejde af samme Værdi, uden Forskel efter Køn. Naar man under de Overvejelser blandt fremragende Statsmænd, af hvilke Fredstraktaten er fremgaaet, og som vil blive Grundlaget for den nye Verdensordning, er naaet til at fastslaa den Grundsætning, at man ikke bør lønne efter Køn, vil det synes noget smaaligt og næsten utænkeligt, at man i den danske Rigsdag skulde stille Forslag, der strider imod denne Grundsætning. Det

er da mit Haab, at Rigsdagen ved Gennemførelsen af dette store Lovforslag ikke vil svigte de Forventninger, som Kommissionens Forslag og Lovforslaget med Rette har vakt.

Kilde

folketingstidende.dk

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

Folketingets kvinder, Folketingstale, Kvindebevægelsen, Radikale Venstre

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/elna-munchs-tale-om-ligeloen-for-mandlige-og-kvindelige-tjenestemaend>